

2. Rozdíly v ekonomické výkonnosti krajů

Ekonomická výkonnost územního celku je zpravidla charakterizována tvorbou hrubého domácího produktu v přepočtu na jednoho obyvatele. Uvedený indikátor je vztahem celkového objemu vytvořeného HDP k počtu všech trvale bydlících obyvatel daného území (bez ohledu na věk). Jeho výhodou je, že počítá s počtem obyvatel, který je relativně snadno zjistitelný, a to i v mezinárodním kontextu. Jeho nedostatkem je, že zahrnuje i výkon občanů, kteří do daného regionu dojíždějí za prací a podílejí se na tvorbě HDP, respektive nepřihlíží k podílu obyvatel vyjíždějících za prací mimo region.

Vytvořený HDP v přepočtu na jednoho obyvatele vypovídá o produkční schopnosti nebo ekonomické výkonnosti daného regionu. Tento indikátor byl přijat jako základ pro meziregionální komparace a rovněž jako kritérium pro podporu regionů ze Strukturálních fondů EU. Byl proto použit i pro měření rozdílů ekonomické výkonnosti krajů ČR v této analytické sondě.

V průběhu let 1995 – 2007 se ekonomická výkonnost zvyšovala ve všech krajích České republiky. Současně však se prohloubily rozdíly v ekonomické výkonnosti krajů jak absolutně, tak relativně.

Pro účely komparace bylo použito rozdělení krajů podle jednotlivých kvartilů. Na tomto základě bylo provedeno seskupení krajů do skupin podle výše HDP na obyvatele a vytvořen přehled pomyslného pořadí krajů v ekonomické výkonnosti.

Pro lepší posouzení vývoje byly z časové řady vybrány pro kvartilové rozdělení následující roky 1995, 2001 a 2007.

Tabulka 1: Rozdělení HDP na obyvatele v krajích ČR – stanovení kvartilů

Kvartily	Hodnota HDP na obyvatele v Kč běžné ceny		
	1995	2001	2007
0	118 307	179 067	240 901
1	125 039	184 966	280 672
2	130 570	202 563	289 286
3	134 185	212 924	314 187
4	242 161	475 750	709 125

Od roku 1995 do roku 2007 se medián – 2. kvartil – zvýšil více jak dvakrát. Nejvyšší HDP na obyvatele vytvořený na území Hl.m. Prahy vzrostl téměř třikrát (2,9 krát), zatímco v krajích s nejnižšími hodnotami se HDP na obyvatele zvýšil v Olomouckém kraji více jak dvakrát a v Karlovarském kraji 1,8 krát. Zvýšilo se také variační rozpětí mezi nejmenší a nejvyšší hodnotou HDP na obyvatele a rovněž vzrostly vzájemné rozdíly mezi hodnotami kvartilů.

Diferenciace mezi kraji byla v roce 2007 vyšší než v roce 1995, a to i při vyloučení krajní hodnoty za Hl. m. Prahu. Variační rozpětí za kraje České republiky bez Prahy se ve sledovaných letech zvýšilo více než 4 krát.

Přitom je však nutno konstatovat, že diferenciace mezi kraji se zvyšovala zejména v letech 1995 - 2001, v posledním šestiletí (mezi roky 2002 – 2007) se růst diferenciace výrazně zpomalil. Svědčí o tom vývoj variačního koeficientu.

Tabulka 2: Variační koeficient HDP na obyvatele v krajích České republiky v procentech

ukazatel	Roky			
	1995	2001	2006	2007
Variační koeficient	21,7	33,3	35,2	34,6

Tabulka 5: Seskupení krajů podle velikosti HDP na obyvatele v roce 2007
(kraje s nejvyšší a nejnižší hodnotou jsou uvedeny pod tabulkou)

Hrubý domácí produkt na obyvatele – rozdělení v roce 2007					
1. skupina		2. skupina		3. skupina	
kraj	tis. Kč.	kraj	tis. Kč.	kraj	tis. Kč.
Olomoucký	257,1	Moravskoslezský	286,6	Jihomoravský	318,9
Ústecký	275,8	Vysočina	287,8	Plzeňský	322,2
Liberecký	279,8	Pardubický	290,7	Středočeský	322,4
Zlínský	283,4	Královéhradecký	291,5		
		Jihočeský	300,2		

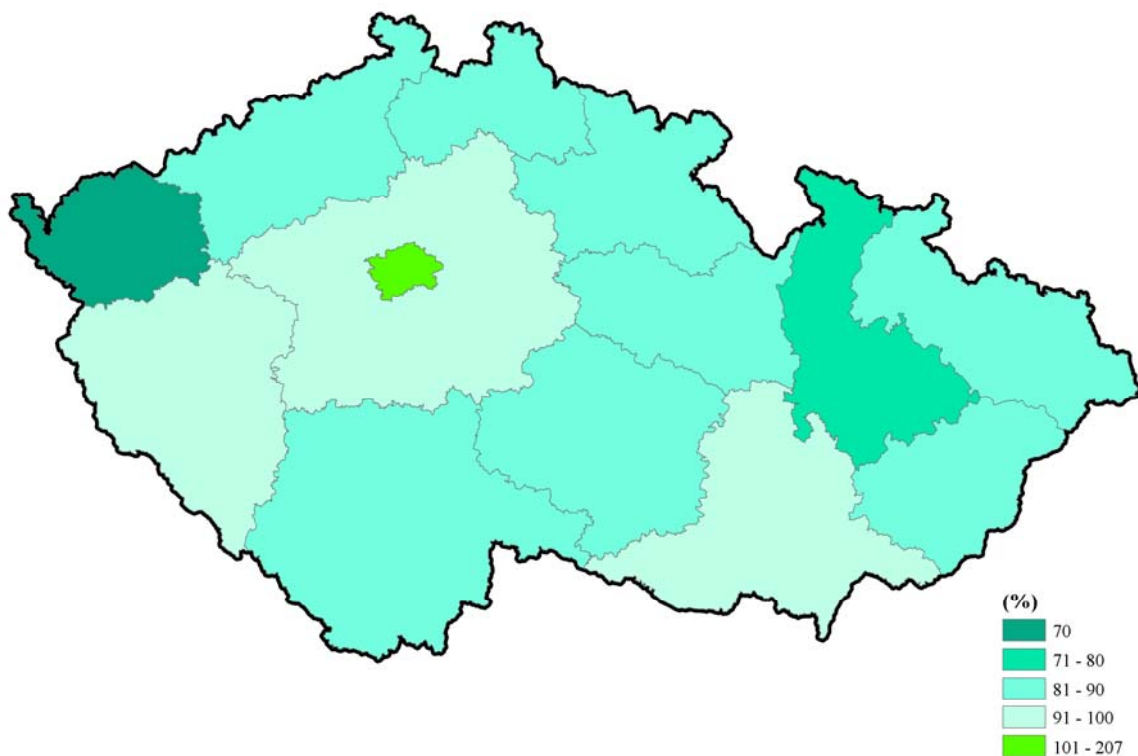
Krajní hodnoty: Karlovarský kraj 240,9 tis. Kč

Hl.m. Praha 709,1 tis. Kč

Průměr za ČR: 319,0 tis. Kč

Složení krajů ve velikostních skupinách se v průběhu let měnilo, rychlejší růst HDP v některých krajích (např. ve Středočeském kraji a kraji Vysočina) umožnil zařadit tyto kraje do skupiny s vyšším HDP na obyvatele. V jiných krajích (např. Karlovarském kraji a Ústeckém kraji) byl vývoj opačný, růst HDP na obyvatele byl pomalejší a příslušný kraj klesl do skupiny mezi kraje s podprůměrnou ekonomickou výkonností. Přitom od roku 1995 až do roku 2006 byla nejnižší hodnota HDP na obyvatele v Olomouckém kraji. V roce 2007 se situace změnila, na pomyslnou poslední příčku v ekonomické výkonnosti klesl kraj Karlovarský. Nejvyšší hodnota HDP na obyvatele byla po celé sledované období vykazována v Hlavním městě Praze.

Regionální HDP na 1 obyvatele v roce 2007, ČR = 100

Kartogram 1: Porovnání HDP na 1 obyvatele podle krajů v roce 2007, ČR = 100

Mezi kraje s nízkým HDP na obyvatele patřil rovněž kraj Pardubický a Zlínský a do roku 2006 i kraj Pardubický. Mezi kraje s nejvyšším ukazatelem ekonomické výkonnosti se řadily po celou dobu kraje Plzeňský a Jihomoravský. Ostatní kraje v průběhu let migrovaly mezi jednotlivými skupinami. V porovnání s rokem 1995 vzrostl nejrychleji HDP na obyvatele v kraji Vysočina a zejména pak ve Středočeském kraji, který od roku 2001 patří do skupiny krajů s nejvyšším HDP na obyvatele.

Tabulka 6: Pořadí krajů podle výše HDP na obyvatele
(seřazeno od nejnižšího k nejvyššímu HDP na obyvatele)

Kvartil	Pořadí krajů podle výše HDP na obyvatele			
	1995	2001	2006	2007
0	01. Olomoucký	01. Olomoucký	01. Karlovarský	01. Karlovarský
1.	02. Vysočina	02. Moravskoslezský	02. Olomoucký	02. Olomoucký
	03. Středočeský	03. Ústecký	03. Ústecký	03. Ústecký
	04. Moravskoslezský	04. Karlovarský	04. Zlínský	04. Liberecký
	05. Zlínský	05. Zlínský	05. Liberecký	04. Zlínský
	06. Pardubický	06. Pardubický	06. Moravskoslezský	
2.	07. Liberecký	07. Liberecký	06. Pardubický	05. Moravskoslezský
	08. Karlovarský	08. Vysočina	07. Vysočina	06. Vysočina
	09. Královéhradecký	09. Jihočeský	08. Pardubický	08. Pardubický
	10. Jihočeský		09. Královéhradecký	09. Královéhradecký
			10. Jihočeský	
3.	11. Ústecký	10. Královéhradecký	10. Jihočeský	11. Jihomoravský
	12. Jihomoravský	11. Jihomoravský	11. Jihomoravský	12. Plzeňský
	13. Plzeňský	12. Středočeský	12. Středočeský	13. Středočeský
		13. Plzeňský	13. Plzeňský	
4.	14. Praha	14. Praha	14. Praha	14. Praha

V průběhu let zůstávalo pořadí některých krajů neměnné (např. ve skupinách s nejvyšším HDP na obyvatele – u Hl. m. Prahy, Plzeňského a Jihomoravského kraje, ve skupinách s nejnižším HDP na obyvatele – v krajích Olomouckém a Zlínském). V dalších krajích – vzhledem k rozdílné dynamice růstu HDP – docházelo i k výraznějším změnám pořadí. V posledních dvou letech se změnilo především pořadí krajů, které měly nejnižší úroveň HDP na obyvatele. Od roku 1995 se postupně zhoršovala pozice Karlovarského kraje, od roku 2006 má nejnižší úroveň HDP na obyvatele v republice. Mírně si zlepšil svou pozici Olomoucký a také například kraj Pardubický. Změny pořadí jsou patrné z výše uvedeného přehledu.

Změny v pořadí krajů vedou nutně k otázce, co se stalo v jednotlivých krajích, například co ovlivnilo změnu pořadí (rychlejší růst HDP na obyvatele) v kraji Vysočina nebo ve Středočeském kraji. Obdobně je možno se ptát, proč se Ústecký a Zlínský kraj řadí mezi kraje s podprůměrným indikátorem ekonomické výkonnosti a proč se zhoršila ekonomická výkonnost Karlovarského kraje a proč úroveň HDP na obyvatele Olomouckého kraje zůstává v průběhu sledovaných let na tak nízké úrovni.

Příčin rozdílů v ekonomické výkonnosti krajů by bylo možno nalézt celou řadu. Patří mezi ně zejména přírodní podmínky, kulturní a společenské faktory, věkové a vzdělanostní složení obyvatelstva, ale především odvětvová struktura ekonomiky tak, jak se historicky vyvíjela. Významnou roli sehrává také transformační proces po roce 1990, ke kterému přispěla investiční činnost, charakterizovaná tvorbou hrubého fixního kapitálu. Na vývoj ekonomické výkonnosti působí i další faktory mezi, které patří například stupeň rozvoje dopravní infrastruktury, úroveň dopravní obslužnosti a rovněž míra nezaměstnanosti.

Pro hodnocení faktorů regionální diferenciaci ekonomické výkonnosti byla v této analýze soustředěna pozornost na vliv:

- odvětvové struktury ekonomiky;
- vývoj investic, charakterizovaných tvorbou hrubého fixního kapitálu.